

การรับรู้ด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัย กับการดูแลสุขภาพตนเอง ของเกษตรกรประกอบอาชีพสวนยางพารา

ปญญพัฒน์ ไชยเมล์
ตัม บุญรอด

คณะวิทยาการสุขภาพและการกีฬา มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตพัทลุง อำเภอป่าพะยอม พัทลุง

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงพรรณนาแบบภาคตัดขวางครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการรับรู้ด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัยและการดูแลสุขภาพตนเองของเกษตรกรสวนยางพารา และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัยกับการดูแลสุขภาพตนเองของเกษตรกรสวนยางพารา ในตำบลแหลมโดนด อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง ตั้งแต่เดือนมกราคม - กุมภาพันธ์ 2554 คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างอย่างเป็นระบบ จำนวน 165 ราย เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาด้วยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่านได้ค่าความเชื่อมั่นของการรับรู้ด้านอาชีวอนามัย เท่ากับ 0.812 และการดูแลสุขภาพตนเอง เท่ากับ 0.805 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ด้วยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรสวนยางพารามีการรับรู้ด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัย (\bar{x} 2.77, SD 0.44) และการดูแลสุขภาพตนเองอยู่ในระดับปานกลาง (\bar{x} 3.33, SD 0.50) นอกจากนี้ยังพบว่า การรับรู้ด้านอาชีวอนามัยมีความสัมพันธ์กับการดูแลสุขภาพตนเองของเกษตรกรสวนยางพาราในระดับปานกลาง (r 0.66, p -value < 0.001) ข้อเสนอแนะจากการศึกษา ควรส่งเสริมให้เกษตรกรสวนยางพารามีความรู้ด้านการป้องกันอุบัติเหตุ และโรคที่เกิดจากการประกอบอาชีพ โดยเน้นการสร้างตระหนักรู้เกี่ยวกับความเสี่ยงของโรค และการรับรู้อุปสรรคด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัย และควรส่งเสริมให้มีการออกกำลังกาย การพักผ่อนที่เหมาะสม การดูแลสุขภาพจิต และการตรวจสุขภาพประจำปี

คำสำคัญ: การรับรู้, อาชีวอนามัยและความปลอดภัย, การดูแลสุขภาพตนเอง, เกษตรกรสวนยางพารา

บทนำ

การทำสวนยางพาราเป็นอาชีพที่ต้องใช้แรงงานและความอดทนทุกขั้นตอนโดยเริ่มตั้งแต่การตื่นนอนหลังเที่ยงคืนเพื่อออกไปกรีดยาง เก็บน้ำยาง และทำยางแผ่นหรือขายน้ำยาง ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน รวมทั้งพฤติกรรมเวลาส่วนใหญ่ของ

เกษตรกรสวนยางพาราจะหมดไปกับการประกอบอาชีพ⁽¹⁾ นอกจากนี้ เกษตรกรยังเสี่ยงต่อการได้รับบาดเจ็บจากการถูกสัตว์ร้าย หรือสัตว์มีพิษกัดในขณะที่ทำงาน การมีท่าทางที่ไม่เหมาะสมในการกรีดยางและกระบวนการผลิตเป็นเวลานาน การสัมผัสกับสารเคมีที่ใช้ในกระบวนการทำยางดิบ รวมทั้งการสัมผัสสารเคมี

กำจัดศัตรูพืช ความเสี่ยงต่อการบาดเจ็บจากการใช้เครื่องจักร จำนวนชั่วโมงการทำงานที่มากจนเกินไป ปัญหาดังกล่าวอาจส่งผลกระทบต่อเกษตรกรสวนยางพารา นอกจากนั้น เกษตรกรบางส่วนจำเป็นต้องหาอาชีพอื่นเสริม เช่น รับจ้างทั่วไป เลี้ยงสัตว์ ซึ่งทำให้มีผลต่อสุขภาพจิตตามมาด้วย^(2,3)

จังหวัดพัทลุง⁽⁴⁾ ซึ่งเป็นจังหวัดหนึ่งในภาคใต้ของประเทศไทยที่มีการประกอบอาชีพสวนยางพารา และพื้นที่ส่วนใหญ่กระจายอยู่ใน 4 อำเภอ คือ อำเภอป่าพะยอม อำเภอควนขนุน อำเภอป่าบอน และอำเภอตะโหมด สำหรับอำเภอควนขนุนมีพื้นที่สวนยางพารา 82,900 ไร่ พื้นที่ให้ผลผลิต 59,944 ไร่ ผลผลิตรวม 18,919.83 ตัน ผลผลิตเฉลี่ย 315.63 กก./ไร่ คิดเป็นเงินมูลค่า 13,699.83 ล้านบาท สูงเป็นอันดับที่สองของจังหวัดพัทลุง ประชากรวัยแรงงานส่วนใหญ่จึงเป็นเกษตรกรสวนยางพารา จึงทำให้ประชากรกลุ่มดังกล่าวมีโอกาสในการประสบกับปัญหาด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัยในการประกอบอาชีพ เนื่องจากการเป็นแรงงานนอกระบบ ซึ่งไม่ได้รับการคุ้มครองทางกฎหมายแรงงาน การมีข้อจำกัดของระบบการจัดการทางด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัย และเกษตรกรไม่มีความรู้ ทักษะด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัย รวมทั้งการดูแลสุขภาพตนเองของเกษตรกรสวนยางพาราที่ไม่ถูกต้อง⁽⁵⁾ และปัญหาสุขภาพอนามัยของเกษตรกรสวนยางพาราที่พบส่วนใหญ่ คือ ระบบการมองเห็น ระบบกล้ามเนื้อและกระดูก และโรคผิวหนัง⁽³⁾ จากข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า เกษตรกรสวนยางพารายังมีข้อจำกัด ในการเข้าถึงระบบการดูแลสุขภาพและการบริการที่เกี่ยวข้องกับอาชีวอนามัยและความปลอดภัย

ปัจจุบันหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องได้ตระหนักและให้ความสำคัญกับการดูแลสุขภาพในกลุ่มแรงงานนอกระบบ โดยเฉพาะภาคการเกษตรเพิ่มมากขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม ปัญหาสุขภาพในกลุ่มดังกล่าวยังมีคงมีให้เห็น ด้วยเหตุผลดังกล่าว การศึกษาครั้งนี้มี

วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัยกับการดูแลสุขภาพตนเองของเกษตรกรที่ประกอบอาชีพสวนยางพารา เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการส่งเสริมสุขภาพและลดภาวะเสี่ยงด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัย และเพื่อให้เกษตรกรสวนยางพาราสามารถประกอบอาชีพในสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัยและเอื้อต่อการมีสุขภาพดี ต่อไป

วิธีการศึกษา

การศึกษาเชิงพรรณนาแบบภาคตัดขวาง (descriptive cross-sectional study) ครั้งนี้ ทำการเก็บข้อมูลระหว่างเดือนมกราคม - กุมภาพันธ์ 2554 กลุ่มตัวอย่างคือ เกษตรกรสวนยางพาราที่มีอายุ 15 ปี ขึ้นไปในตำบลแหลมโดนด อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง คำนวณหาขนาดตัวอย่างจากการประมาณการค่าเฉลี่ยโดยมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรม⁽⁶⁾ เท่ากับ 0.45 และกำหนดระดับความแม่นยำไม่น้อยกว่าร้อยละ 15 ได้ขนาดตัวอย่างจำนวน 165 คน โดยแบ่งสัดส่วนขนาดตัวอย่างจำแนกรายหมู่บ้าน และสุ่มกลุ่มตัวอย่างอย่างเป็นระบบ (systematic random sampling) เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์ที่ประยุกต์ขึ้นและผ่านการตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ประกอบด้วย 5 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 ข้อมูลคุณลักษณะทางประชากรของเกษตรกรสวนยางพารา ส่วนที่ 2 ประวัติการประกอบอาชีพการทำสวนยางพารา ส่วนที่ 3 ประวัติการได้รับอันตรายจากการประกอบอาชีพและการได้รับการฝึกอบรม และความรู้เกี่ยวกับโรคที่เกิดจากการประกอบอาชีพ ส่วนที่ 4 การรับรู้ด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัย และส่วนที่ 5 การดูแลสุขภาพตนเองของเกษตรกรสวนยางพารา

ในส่วน of แบบสัมภาษณ์ด้านการรับรู้ด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัยเป็นแบบชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) 5 ตัวเลือก จำนวน 25 ข้อ ประกอบด้วย การรับรู้โอกาสเสี่ยง การรับรู้ความรุนแรง

การรับรู้ประโยชน์ของการปฏิบัติตามพฤติกรรม การป้องกันโรค และการรับรู้อุปสรรคของการปฏิบัติตาม พฤติกรรมการป้องกันโรค และแบบสัมภาษณ์ด้านการดูแลสุขภาพตนเองของเกษตรกรสวนยางพาราเป็นแบบ ชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ตัวเลือก จำนวน 36 ข้อ ประกอบด้วย การดูแลสุขภาพตนเองด้านการกินอาหาร สุขอนามัยส่วนบุคคล การออกกำลังกาย การพักผ่อน การดูแลสุขภาพจิต การตรวจสุขภาพประจำปี และการ ป้องกันโรคและอุบัติเหตุ ทดสอบความเชื่อมั่นของแบบ สัมภาษณ์ด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัย และ การดูแลสุขภาพตนเองของเกษตรกรสวนยางพาราได้ ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือในระดับที่ยอมรับได้ (Cronbach's alpha coefficient เท่ากับ 0.812 และ 0.805 ตามลำดับ) ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา และ ทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ด้านอาชีวอนามัย และความปลอดภัยกับการดูแลสุขภาพตนเองของ เกษตรกรสวนยางพาราด้วยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของ เพียร์สัน (Pearson's product moment correlation coefficient)

ผลการศึกษา

การศึกษา พบว่ากลุ่มเกษตรกรสวนยางพาราส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (50.30%) มีอายุเฉลี่ย 47 ปี (SD 12.35 ปี) มีสถานภาพสมรส (92.12%) มีระดับการศึกษาใน ชั้นประถมศึกษา (69.70%) มีรายได้เฉลี่ยของ ครอบครัวมากกว่า 7,500 บาท ต่อเดือน (46.06%) มี ลักษณะของครอบครัวเป็นครอบครัวเดี่ยว (90.91%) ส่วนใหญ่ไม่ดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ (66.67%) สูบ บุหรี่ (68.48%) เครื่องดื่มชูกำลัง (67.88%) ไม่เคี้ยว ใบกระท่อม (84.85%) และไม่มีโรคประจำตัว (82.42%) มีจำนวนสมาชิกในครอบครัวเฉลี่ยจำนวน 2 คน (SD 1.06 คน) ดังแสดงในตารางที่ 1

ในส่วนของประวัติการทำงานที่เกี่ยวข้อง พบว่า เกษตรกรสวนยางพารา ส่วนใหญ่มีสถานะเป็นเจ้าของ

ตารางที่ 1 คุณลักษณะทางประชากรของเกษตรกรสวนยางพารา (n=165 คน)

คุณลักษณะทางประชากร	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	82	49.70
หญิง	83	50.30
สถานภาพสมรส		
สมรส	152	92.12
โสด	11	6.67
หม้าย/แยก	2	1.21
การศึกษา		
ประถมศึกษา หรือต่ำกว่า	117	70.91
มัธยมศึกษา	31	18.79
อนุปริญญา หรือสูงกว่า	17	10.3
รายได้ของครอบครัว (บาทต่อเดือน)		
< 2,500	10	6.06
2,500 - 5,000	45	27.27
5,001 - 7,500	34	20.61
> 7,500	76	46.06
การดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์		
ไม่ดื่ม	110	66.67
ดื่ม	55	33.33
การสูบบุหรี่		
ไม่สูบ	113	68.48
สูบ	52	31.52
การดื่มเครื่องดื่มชูกำลัง		
ไม่ดื่ม	112	67.90
ดื่ม	52	31.50
ไม่ตอบ	1	0.6
การกินใบกระท่อม		
ไม่กิน	140	84.85
กิน	25	15.15
โรคประจำตัว		
ไม่มีป่วย	136	82.42
ป่วย	29	17.58
อายุ \bar{x} , SD (พิสัย)	47.38, 12.35(18-75)	
จำนวนบุคคลในครอบครัว (คน) \bar{x} , SD (พิสัย)	2.15, 1.06(1-7)	

สวนยางพารา (83.64%) อย่างไรก็ตามมีเกษตรกรจำนวนเกือบ 1 ใน 2 ประกอบอาชีพอย่างอื่นนอกเหนือจากทำสวนยางพารา (45.45%) และในส่วนของรูปแบบการผลิตยางพาราส่วนใหญ่ผลิตในรูปแบบของเศษยางพารา (54.55%) รองลงมาเป็นการขายน้ำยางดิบ (38.18%) และส่วนใหญ่ใช้จักรยานยนต์เป็นพาหนะในการเดินทางไปประกอบอาชีพทำสวนยางพารา (76.97%) โดยมีประสบการณ์ในการประกอบอาชีพเฉลี่ย 12 ปี (SD 11.05) และมีระยะเวลาในการทำงานในแต่ละวันเฉลี่ย 3.5 ชั่วโมงต่อวัน (SD 1.96) มีระยะห่างจากบ้านถึงพื้นที่ในการทำสวนยางพาราเฉลี่ย 7 กิโลเมตร (SD 9.8) และเกษตรกรมีพื้นที่ในการทำสวนยางพาราเฉลี่ย 10 ไร่ (SD 58.47) และมีผลผลิตเฉลี่ย 37 กิโลกรัม ต่อวัน (SD 42.06) เกษตรกรส่วนใหญ่มีประวัติได้รับอันตรายที่เกิดจากการประกอบอาชีพทำสวนยางพารา (52.12%) อย่างไรก็ตามส่วนใหญ่ไม่เคยมีประวัติการได้รับอันตรายจากการประกอบอาชีพอื่น ๆ (69.70%) ไม่เคยได้รับการอบรม คำแนะนำ ความรู้เกี่ยวกับอันตรายต่อสุขภาพ และโรคที่เกิดจากการประกอบอาชีพทำสวนยางพารา ตลอดจนจนถึงการป้องกันโรค (83.64%) (ตารางที่ 2)

จากการศึกษาการรับรู้ด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัยของเกษตรกรสวนยางพาราในตำบลแหลมโดนดอ อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุงพบว่า ในภาพรวมเกษตรกรสวนยางพารามีระดับการรับรู้ด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัยอยู่ในระดับปานกลาง (\bar{x} 2.77, SD 0.44) เมื่อจำแนกรายด้านพบว่า เกษตรกรสวนยางพารามีการรับรู้โอกาสเสี่ยง (\bar{x} 3.44, SD 0.68) และการรับรู้ประโยชน์การปฏิบัติเชิงพฤติกรรมกรรมการป้องกัน (\bar{x} 3.45, SD 0.68) อยู่ในระดับสูง อย่างไรก็ตาม ในส่วนของการรับรู้ความรุนแรงของโรคด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัย (\bar{x} 3.28, SD 0.64) และการรับรู้อุปสรรคของการปฏิบัติเชิงพฤติกรรมกรรมการป้องกัน (\bar{x} 3.11, SD 0.51) เกษตรกรมีการรับรู้อยู่ในระดับปานกลาง (ตารางที่ 3)

ในส่วนของ การดูแลสุขภาพของตนเองของ

ตารางที่ 2 ประวัติการทำงานที่เกี่ยวข้องกับอาชีวอนามัยและความปลอดภัยของเกษตรกรสวนยางพารา

ประวัติการทำงาน	จำนวน (ร้อยละ)
สถานภาพการทำสวนยางพารา	
เจ้าของ	138 (83.64)
ลูกจ้าง	27 (16.36)
การประกอบอาชีพอื่นนอกเหนือการทำสวนยางพารา	
ไม่	90 (54.55)
ใช่	75 (45.45)
รูปแบบการผลิตยางพารา	
น้ำยาง	63 (38.18)
ยางแผ่น	12 (7.27)
อย่างรวมกัน	90 (54.55)
พาหนะที่ใช้ในการเดินทางไปประกอบอาชีพ	
เดินหรือจักรยาน	27 (16.36)
จักรยานยนต์	127 (76.97)
รถยนต์	11 (6.67)
ประสบการณ์ในการประกอบอาชีพสวนยางพารา (ปี) \bar{x} , SD (พิสัย) 12.92, 11.05 (1-48)	
ระยะเวลาในการทำงาน	
ต่อวัน (ชั่วโมง) \bar{x} , SD (พิสัย) 3.58, 1.96 (1-15)	
ประวัติการได้รับอุบัติเหตุที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพสวนยางพารา	
ไม่เคย	79 (47.88)
เคย	86 (52.12)
ประวัติการได้รับอุบัติเหตุที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอื่น	
ไม่เคย	115 (69.70)
เคย	50 (30.30)
การได้รับการฝึกอบรม คำแนะนำ ความรู้เกี่ยวกับอันตรายจากการประกอบอาชีพสวนยางพารา	
ไม่เคย	138 (83.64)
เคย	27 (16.36)

การรับรู้ด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัยกับการดูแลสุขภาพตนเองของเกษตรกรประกอบอาชีพสวนยางพารา

ตารางที่ 3 การรับรู้ด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัยของเกษตรกรสวนยางพารา

การรับรู้ด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัย	Mean (SD)	ระดับ
โอกาสเสี่ยง	3.44 (0.68)	สูง
ความรุนแรง	3.28 (0.64)	ปานกลาง
ประโยชน์	3.45 (0.68)	สูง
อุปสรรค	3.11 (0.51)	ปานกลาง
รวม	3.32(0.44)	ปานกลาง

ตารางที่ 4 การดูแลสุขภาพตนเองของเกษตรกรสวนยางพารา

การดูแลสุขภาพตนเอง	Mean (SD)	ระดับ
การบริโภคอาหาร	3.51 (0.65)	สูง
สุขภาพส่วนบุคคล	3.48 (0.68)	สูง
การออกกำลังกาย	3.19 (0.84)	ปานกลาง
การพักผ่อน	3.20 (0.63)	ปานกลาง
สุขภาพจิต	2.91 (0.80)	ปานกลาง
การตรวจสุขภาพประจำปี	3.19 (0.94)	ปานกลาง
การป้องกันโรคและอุบัติเหตุ	3.60 (0.85)	สูง
รวม	3.33(0.50)	ปานกลาง

เกษตรกรสวนยางพาราในตำบลแหลมโดนด อำเภอดวนขุน จังหวัดพัทลุง พบว่า ในภาพรวมเกษตรกรสวนยางพารามีการดูแลสุขภาพของตนเองอยู่ในระดับปานกลาง (\bar{x} 3.33, SD 0.50) เมื่อจำแนกรายด้านพบว่า เกษตรกรมีการดูแลสุขภาพตนเองด้านการกินอาหาร (\bar{x} 3.51, SD 0.65) การดูแลสุขภาพอนามัยส่วนบุคคล (\bar{x} 3.48, SD 0.68) และการป้องกันโรคและอุบัติเหตุ (\bar{x} 3.60, SD 0.85) อยู่ในระดับสูง ในส่วนของการดูแลสุขภาพตนเองด้านการออกกำลังกาย (\bar{x} 3.19, SD 0.84) การพักผ่อน (\bar{x} 3.20, SD 0.63) การดูแลสุขภาพจิต (\bar{x} 2.91, SD 0.80) และการตรวจสุขภาพประจำปี (\bar{x} 3.19, SD 0.94) พบว่า เกษตรกรมีการดูแลสุขภาพอยู่ในระดับปานกลาง (ตารางที่ 4)

จากการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างค่าคะแนน

เฉลี่ยภาพรวมของการรับรู้ด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัยกับค่าคะแนนเฉลี่ยภาพรวมของการดูแลสุขภาพของตนเองของเกษตรกรสวนยางพาราพบว่า การรับรู้ด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัยมีความสัมพันธ์กับการดูแลสุขภาพตนเองของเกษตรกรสวนยางพาราในระดับปานกลาง (r 0.66, p -value <0.001)

วิจารณ์

โดยสรุป จากการศึกษาการรับรู้ด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัยและการดูแลสุขภาพตนเองของเกษตรกรสวนยางพารา ตำบลแหลมโดนด อำเภอดวนขุน จังหวัดพัทลุง กลุ่มเกษตรกรตัวอย่างมีสัดส่วนใกล้เคียงกันระหว่างเพศชายและเพศหญิง ซึ่งส่วนใหญ่มีสถานะภาพสมรส (92.12%) ประมาณ 2 ใน

3 จบการศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษา เกือบครึ่งหนึ่งของกลุ่มตัวอย่างมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครอบครัวมากกว่า 7,500 บาท (46.06%) ส่วนใหญ่มีลักษณะครอบครัวเป็นครอบครัวเดี่ยว (90.91%) ประมาณ 1 ใน 3 มีการดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ (33.33%) และประมาณ 2 ใน 3 มีการสูบบุหรี่ (68.48%) และดื่มเครื่องดื่มชูกำลัง (67.88%) มีเพียง 1 ใน 5 เท่านั้นที่มีการเคี้ยวใบกระท่อม (15.15%) และมีโรคประจำตัว (17.58%) เกษตรกรประมาณครึ่งหนึ่งเคยได้รับอันตรายจากการประกอบอาชีพสวนยางพารา (52.12%) และที่สำคัญประมาณ 4 ใน 5 ไม่เคยได้รับการอบรม คำแนะนำ หรือความรู้ที่เกี่ยวข้องกับอันตรายต่อสุขภาพ และโรคที่เกิดจากการประกอบอาชีพ (83.64%) ในภาพรวมเกษตรกรมีการรับรู้ด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัย และการดูแลสุขภาพตนเองในระดับปานกลาง และการรับรู้ด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัย มีความสัมพันธ์กับการดูแลสุขภาพของตนเองของเกษตรกรสวนยางพาราในระดับปานกลาง ($r = 0.66$, $p\text{-value} < 0.001$)

การศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับการสำรวจภาวะสุขภาพและพฤติกรรมการป้องกันสุขภาพของผู้ประกอบอาชีพผลิตยางพาราในเขตพื้นที่อำเภอพระแสง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ได้รับบาดเจ็บจากการทำงาน (67.11%) และมีพฤติกรรมการป้องกันสุขภาพโดยรวมในระดับปานกลาง⁽²⁾ ซึ่งจากการศึกษาครั้งนี้ พบว่าในภาพรวมเกษตรกรมีการรับรู้ด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัย และการดูแลสุขภาพตนเองในระดับปานกลาง อย่างไรก็ตาม เมื่อจำแนกรายด้านพบว่า เกษตรกรมีการรับรู้ความรุนแรง และการรับรู้อุปสรรคด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัยในระดับปานกลาง ส่วนการดูแลสุขภาพตนเองของเกษตรกรสวนยางพาราโดยรวม พบว่าอยู่ในระดับปานกลางเช่นกัน ได้แก่ การออกกำลังกาย การพักผ่อน การดูแลสุขภาพจิต และการตรวจสุขภาพประจำปี อีกทั้งสอดคล้องกับการศึกษาอุบัติเหตุจากการ

ทำงานและพฤติกรรมเสี่ยงของผู้ประกอบอาชีพผลิตแกมส์ไม้⁽⁷⁾ ที่พบว่าพฤติกรรมเสี่ยงในการทำงานมีความสัมพันธ์กับอุบัติเหตุจากการทำงาน ($p\text{-value} = 0.04$) ซึ่งจากการศึกษาครั้งนี้ เกษตรกรประมาณครึ่งหนึ่งที่เคยได้รับอุบัติเหตุหรืออันตรายจากการประกอบอาชีพสวนยางพารา (52.12%) และประมาณ 1 ใน 3 ที่เคยได้รับอุบัติเหตุจากการประกอบอาชีพอื่น นอกเหนือจากการประกอบอาชีพสวนยางพารา (30.30%) ซึ่งเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ใช้อุปกรณ์ป้องกันและมีอัตราเสี่ยงสูงต่อการเกิดโรคเป็น 3.54 เท่า⁽⁸⁾ เช่นเดียวกับการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงเทศบาลเมืองชัยนาท จังหวัดชัยนาท ที่พบว่าการรับรู้เกี่ยวกับโรคความดันโลหิตสูงมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับพฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองของผู้ป่วย⁽⁹⁾

อย่างไรก็ตาม การศึกษาครั้งนี้แตกต่างจากการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับระดับความเสี่ยงของผลเลือดจากการใช้สารกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร ในจังหวัดพัทลุง พ.ศ. 2543⁽⁸⁾ ที่พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีความรู้ (69.90%) ซึ่งการศึกษาครั้งนี้ เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่เคยได้รับการอบรม คำแนะนำ ความรู้เกี่ยวกับอันตรายต่อสุขภาพ และโรคที่เกิดจากการประกอบอาชีพทำสวนยางพารา ตลอดจนถึงการป้องกันโรค (83.64%) โดยเฉพาะโรคที่มักเกิดขึ้นบ่อยในกลุ่มเกษตรกรสวนยางพารา ได้แก่ โรคกล้ามเนื้อหลังและกระดูก ปวดเมื่อยตามลำตัว อ่อนเพลีย⁽⁹⁾ โรคระบบทางเดินหายใจ และโรคผิวหนัง^(2,10)

จากผลการศึกษาดังกล่าวควรส่งเสริมให้เกษตรกรมีความรู้เกี่ยวกับอาชีวอนามัยและความปลอดภัย โดยการจัดอบรมให้ความรู้แก่เกษตรกรในด้านการป้องกันอุบัติเหตุ และโรคที่เกิดจากการประกอบอาชีพ โดยเน้นการสร้างความตระหนักที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้ความรุนแรงของโรค และการรับรู้อุปสรรคของการปฏิบัติเชิงพฤติกรรมด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัย ตลอดจนส่งเสริมให้เกษตรกรออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ

พักผ่อนให้เพียงพอ ทำจิตใจให้ร่าเริง และส่งเสริมให้ตรวจสุขภาพกายประจำปี เพื่อให้ประกอบอาชีพได้อย่างปลอดภัย โดยปราศจากโรคที่เกิดจากการประกอบอาชีพสวนยางพารา

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี โดยได้รับการสนับสนุนจากคณะวิทยาการสุขภาพและการกีฬามหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตพัทลุง และนิสิตสาขาวิชาสุขศาสตร์อุตสาหกรรมและสุขภาพสิ่งแวดล้อม คณะวิทยาการสุขภาพและการกีฬา ในการเก็บข้อมูลประกอบการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

1. ละออ อนุจันทร์, บุญวดี เพชรรัตน์, ปิยะนุช จิตตบุญนท. สุขภาพจิตและการดูแลตนเองด้านจิตใจของเกษตรกรชาวสวนยางพาราในจังหวัดพัทลุง. วารสารสุขภาพจิตแห่งประเทศไทย 2549;14(3):174-81.
2. युพากรณ์ จันทรมล, ชวพรพรรณ จันทร์ประสิทธิ์, วันเพ็ญ ทรงคำ. ภาวะสุขภาพและพฤติกรรมการป้องกันสุขภาพของผู้ประกอบอาชีพผลิตยางพารา. วารสารวิชาการสาธารณสุข 2550;16(3):390-9.

3. ปรงจิต หมายดี. สภาวะอนามัยของผู้ประกอบอาชีพทำสวนยางพารา. นครศรีธรรมราช:สำนักงานป้องกันโรคที่ 11 จังหวัดนครศรีธรรมราช; 2547.
4. สำนักงานเกษตรจังหวัดพัทลุง. สถานการณ์การผลิตพืชที่สำคัญของจังหวัดพัทลุง ปี 2546-2550: พัทลุง: กระทรวงเกษตรและสหกรณ์; 2551.
5. สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม. ภาวะเศรษฐกิจอุตสาหกรรมภาครวม [serial online] 2554 [cited 2011 March 29]; Available from: URL: www.oie.go.th/industrystatus1_th.asp
6. ชัชยาภรณ์ สุพิทยพันธุ์. ความสัมพันธ์ของการรับรู้ด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัยและความปลอดภัยกับการดูแลสุขภาพตนเองของเกษตรกรสวนยางพารา (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต). คณะวิทยาการสุขภาพและการกีฬา, บัณฑิตวิทยาลัย. สงขลา: มหาวิทยาลัยทักษิณ; 2553.
7. วรารักษ์ บุญมาก, ชวพรพรรณ จันทร์ประสิทธิ์, วันเพ็ญ ทรงคำ. อุบัติเหตุจากการทำงานและพฤติกรรมเสี่ยงของผู้ประกอบอาชีพผลิตเกมสไม้. วารสารสาธารณสุขศาสตร์ 2552; 39(2):131-40.
8. สมพร ชุ่มช่วย. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับระดับความเสี่ยงของผลเลือดจากการใช้สารกำจัดศัตรูพืช ของเกษตรกร ในจังหวัดพัทลุง พ.ศ. 2543. วารสารการส่งเสริมสุขภาพ และอนามัยสิ่งแวดล้อม 2544;24(4):69-78.
9. เมธา ขัตตินานนท์, เสริมทรัพย์ พุ่มพุทรา. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงเขตเทศบาลเมืองชัยนาท จังหวัดชัยนาท. วารสารวิชาการสาธารณสุข 2551; 17(Supp. 5): SV1442-50.
10. นงนุช จตุรบัณญัติ, พิสิฐ ยงยุทธ, สุรชาติ โกยกุล, อติศักดิ์ ภูมิรัตน์. สภาวะสุขภาพที่ไม่พึงประสงค์ของแรงงานพม่าอพยพในกลุ่มการผลิตยางพาราในจังหวัดพังงา. วารสารวิชาการสาธารณสุข 2549;15(4):594-605.

**Abstract Occupational Health and Safety Associated with Self Care Practice among Rubber Farmers
Bhunyabhadh Chaimay, Tum Boonrod**

Faculty of Health and Sports Science, Thaksin University, Phatthalung Campus

Journal of Health Science 2012; 21:121-8.

The purpose of this descriptive cross-sectional study was to quantify the level of perception on occupational health and safety and self care practice and to investigate an association between occupational health and safety and self care practice among rubber farmers in Leam Tanod subdistrict, Khun Khanun district, Phatthalung province during January to February, 2011. Of these, 165 samples were systematically selected and interviewed by using questionnaire. The content validity was checked by 3 experts and the Cronbach's alpha coefficients of perception and self care practice were 0.812 and 0.805 respectively. The main results revealed that rubber farmers had perception on occupational health and safety (\bar{x} 2.77, SD 0.44) and self care practice at a moderate level (\bar{x} 3.33, SD 0.50). In addition, the perception on occupational health and safety associated with self care practice at a moderate level (r 0.66, p -value < 0.001). The results suggested that the knowledge of accident protection and occupational diseases should be promoted, and focused on perceived severity and perceived barriers. Furthermore, the rubber farmers should be provided with appropriate promotion programs on exercise, recreation, mental health and physical examination which resulted in overall self care practice among rubber farmers directly.

Key words: perception, occupational health and safety, self care, rubber farmers